

FRANZ KAFKA

PILIS

FRANZ KAFKA PILIS

Iš vokiečių kalbos vertė
Antanas Gailius

VILNIUS 2022

Versta iš:
Franz Kafka
DAS SCHLOSS
Fischer Taschenbuch
Verlag Frankfurt am Main, 1976

© Vertimas į lietuvių kalbą, Antanas Gailius, 1994

© Viršelis, Zigmas Butautis, 2022

© Leidykla VAGA, 2022

ISBN 978-5-415-02635-7

PIRMAS SKYRIUS

K. atvyko vėlai vakare. Kaimas glūdėjo giliai po sniegu. Pilies kalno nebuvo matyti. Rūkas ir tamsa gaubė jį, net menkiausias šviesos spindulėlis nerodė ten esant didelę pilį. K. ilgai stovėjo ant medinio tiltuko, vedančio nuo vieškelio į kaimą, ir žvelgė aukštyn į tariamą tuštumą.

Paskui leidosi ieškoti nakvynės; užėigos namuose žmonės dar nemiegojo, šeimininkas, teisybė, neturėjo išnuomojamo kambario, tačiau, vėlyvo svečio nustebintas ir išmuštas iš vėžių, pareiškė leisiąs K. permiegoti ant šiaudų čiužinio užėigos salėje. K. sutiko. Keli ūkininkai dar tebegėrė alų, tačiau jis su niekuo nenorėjo šnekėtis, pats atsinešė nuo aukšto čiužinį ir atsigulė netoli krosnies. Buvo šilta, ūkininkai netriukšmavo, valandžiukę K. dar stebėjo juos pavargusiom akim, paskui užmigo.

Bet netrukus buvo pažadintas. Kažkoks jaunuolis, miestškai apsirėdęs, su aktoriaus veidu, siaurų akių, vešlių antakių, drauge su šeimininku stovėjo greta jo. Ūkininkai irgi dar tebebuvo čia pat, vienas kitas net krėsłą apgręžęs, kad geriau

viską girdėtų ir matytų. Jaunuolis labai mandagiai atsiprašė pažadinęs K., prisistatė esąs pilies kašteliono sūnus, o paskui tarė:

– Šis kaimas – pilies nuosavybė, kas čia gyvena ar nakvoja, gyvena ar nakvoja lyg ir pilyje. Ir niekam nevalia to daryti be grafo leidimo. O tamsta tokio leidimo neturi ar bent neparo-dei.

K. pasikėlė pusiausėda, ranka susiglostė plaukus, pažvelgė iš apačios į aplinkinius ir pasakė:

– Į kokį kaimą aš būsiu užklydęs? Argi čia esama pilies?

– Žinoma, – iš reto atsakė jaunuolis, o vienas kitas ūkininkas pakraipė galvą dėl tokių K. žodžių. – Pono grafo Vestvesto pilis.

– Ir nakvynei reikalingas leidimas? – paklausė K., lyg norėdamas įsitikinti, kad nebus vien sapne girdėjęs ką tik pranešto dalyko.

– Leidimas reikalingas, – pasigirdo atsakymas, o paskui jaunuolis, aiškiai šaipydamasis iš K., atkišo ranką ir kreipėsi į šeimnininką ir užėigos svečius: – O gal kartais leidimas nereikalingas?

– Tada, vadinasi, teks eiti ir paprašyti leidimo, – žiovaudamas pasakė K. ir nusimetė antklodę, lyg rengdamasis keltis.

– Kieno gi? – paklausė jaunuolis.

– Pono grafo Vestvesto, – atsakė K., – kas gi daugiau man belieka?

– Dabar, vidurnaktį, prašyti pono grafo leidimo? – sušuko jaunuolis, žingteldamas atatupstas.

– Ar tai neįmanoma? – abejingai paklausė K. – Tai kam tada tamsta mane žadinai?

Dabar jaunuolio kantrybė trūko.

– Tai valkata! – suriko jis. – Reikalauju gerbti grafo tarnautoją. Pažadinau tamstą, nes turiu tamstai pranešti, kad privaliai tučtuojau palikti grafo valdas.

– Užteks tų pokštų, – pabrėžtinai tyliai pasakė K. guldamasis ir užsitraukdamas antklodę. – Tamsta, jaunuoli, gana įžūlus ir man rytoj dar teks pasikalbėti apie paties elgesį. Šeiminkai ir anie va ponai paliudys, jeigu tik man apskritai prireiks liudininkų. O šiaip tebus tamstai pasakyta, kad esu grafo pašauktas matininkas. Mano parankiniai su instrumentais atvažiuos rytoj vežimu. O aš nepanorau atsisakyti žygio per sniegą, bet, deja, kelis syk išklydau iš kelio ir todėl taip sugaišau. Ir be tamstos pamokymų pats žinojau, kad dabar jau per vėlu prisistatyti pilin. Todėl ir pasitenkinau šitokia nakvyne, kurią tamsta – itin švelniai kalbant – nemandagiai sutrukdei. Štai ir visi mano paaiškinimai. Labanakt, ponai.

Ir K. nusigręžė į krosnį.

– Matininkas? – išgirdo jis dvejonių kupiną klausimą už nugaros, o paskui stojo visuotinė tylą.

Tačiau jaunuolis greit susiorientavo ir balsu, kuris buvo ir pakankamai prislopintas, kad galėtų reikšti atodairą į miegantį K., ir pakankamai garsus, kad K. jį galėtų suprasti, tarė šeiminkui:

– Pasiteirausiu telefonu.

Kaip, nejaugi šiuose kaimo užiegos namuose net telefono esama? Puikiai įsitaisę. Šiuo atveju K. nustebo, o apskritai, beje, to ir buvo tikėjęsis. Pasirodė, kad telefonas įtaisytas bemaž viršum jo galvos, per mieguistumą jis to visai nepastebėjo. Užsimanęs dabar skambinti, jaunuolis, kad ir kaip norėdamas, negalėjo nesutrikdyti K. miego, dabar tebuvo svarbu, ar K. reikėtų leisti jam skambinti, ir K. nusprendė leisti.

Bet tuomet, žinoma, nebuvo prasmės apsimetinėti miegančiam, tad jis vėlei atsivertė aukštiekninkas. Matė, kaip ūkininkai, nedrąsiai susibūrę krūvon, kažką tariasi, matininko atvykimas buvo nemenkas įvykis. Virtuvės durys atsivėrė, visą jų plotį užėmė stuomeninga šeimininkės figūra, šeimininkas pirštų galais prisiartinio prie jos visko apsakyti. O tada prasidėjo pašnekėsų telefonu. Kaštelionas miegojo, bet atsiliėpė kašteliono padėjęjas, vienas iš kašteliono padėjų, kažkoks ponas Fricas. Jaunuolis, pasivadinęs Švarceriu, papasakojo radęs K., ketvirton dešimtin įžengusį vyriškį, smarkiai nuskarusį, ramiai miegantį ant šiaudų maišo, su mažute kuprinaite vietoj pagalvės, su gumbuota lazda po ranka. Taigi šis jam, žinoma, pasirodęs įtartinas, o kad šeimininkas aiškiai numojęs ranka į savo pareigas, tai jo, Švarcerio, pareiga buvusi viską išsiaiškinti. Pažadinimą, apklausą, pareigos diktuojamą grasinimą išvyti iš grafo valdų K. sutikęs didžiai nemaloningai, galbūt, kaip galų gale paaiškėję, tam ir būta pagrindo, mat jis sakąsis, kad esąs pono grafo pašauktas matininkas. Žinoma, bent jau formali pareiga esanti patikrinti šį tvirtinimą, todėl Švarceris ir prašęs poną Fricą pasiteirauti centrinėje kanceliarijoje, ar tokio matininko iš tikrųjų laukiama, ir atsakymą išsyk pranešti telefonu.

Tada stojo tyla, Fricas teiravosi kanceliarijoj, o čia buvo laukiama atsakymo. K. liko gulėti kaip gulėjęs, net negrįžtelėjo, iš pažiūros visai nesmalsavo, žvelgė tiesiai priešais save. Švarcerio pasakojimas, kuriame piktumas buvo sumišęs su atsargumu, leido jam susidaryti vaizdą apie tam tikrą diplomatinį pasirengimą, būdingą pilyje net tokiems menkiems žmogeliams kaip Švarceris. Uolumo jiems ten irgi nestigo; centrinė kanceliarija budėjo ir naktį. Ir, matyt, labai greitai

davė atsakymą, nes Fricas štai jau ir paskambino. Pranešimas, tiesa, atrodė labai trumpas, nes įniršęs Švarceris tučtuojau sviedė ragelį.

– Ar aš nesakiau! – suriko jis. – Joks jis matininkas, paprastas melagis ir valkata, gal net blogiau.

Valandėlę K. manė, kad visi – Švarceris, kaimiečiai, šeimininkas su šeimininke – užgrius jį. Mėgindamas išsisukti bent nuo pirmojo puolimo, jis visas palindo po antklode. Bet čia vėl suskambėjo telefonas – šįsyk, rodės, net itin garsiai. Nors ir neįtikėtina buvo, kad vėl būtų kalbama apie K., visi stabtelėjo, o Švarceris grįžo prie aparato. Išklausęs ten ilgoką pranešimą, jis paskui tyliai tarė:

– Vadinasi, klaida? Man labai nemalonu. Pats biuro viršininkas skambino? Keista, keista. Kaipgi man viską paaiškinti ponui matininkui?

K. sukluso. Vadinasi, pilis jį pakėlė į matininkus. Ši žinia, visų pirma, buvo jam nepalanki, nes rodė, kad pilyje apie jį žinoma visa, ko reikia, kad jėgų santykis ten pasvertas ir iššūkis su šypsena priimtas. Tačiau, kita vertus, ir palanki, nes, K. nuomone, tai buvo įrodymas, kad jis per menkai tevertinamas ir turės didesnę laisvę, negu galėjo iš pradžių tikėtis. Ir jeigu kas nors mano, kad tokiu, be abejo, dvasinį pranašumą reiškiančiu jo matininkystės pripažinimu pavyks visą laiką jį bauginti, tai tas smarkiai klysta; jį tik lengvas šiurpas nukrėtė, štai ir viskas.

Droviai artyn bežengiantį Švarcerį K. mostu nuginė šalin; kad ir labai prašomas, atsisakė persikraustyti į šeimininko kambarį, priėmė iš šeimininko tik taurelę prieš miegą, iš šeimininkės – praustuvą ir muilą su rankšluosčiu; jam nė neteko reikalauti, kad salė būtų patušinta, nes visi, gręžiodami šalin

veidus, kad jis rytoj kartais jų neatpažintų, veržėsi pro duris laukan. Lempa buvo užgesinta, jam pagaliau duota ramybė. Ir jis kietai miegojo ligi pat ryto, tik vieną ar du kartus vos vos tesutrikdytas pro šalį šmėstelėjusių žiurkių.

Po pusryčių, už kuriuos, pasak šeimininko, kaip ir už visą K. išlaikymą, turėjo mokėti pilis, jis buvo išsyk beeinąs į kaimą. Bet kad šeimininkas, su kuriuo K., atsimindamas vakarykštį jo elgesį, ligi šiol tebuvo persimetęs vos keliais būtiniausiaisiais žodžiais, visąlaik sukinėjosi aplinkui su nebyliu prašymu akyse, K. jo pasigailėjo ir pakvietė valandžiukę prisėsti šalia.

– Aš dar nepažįstu grafo, – tarė K. – Girdėjau, kad už gerą darbą jis gerai moka. Ar teisybė? Jeigu jau, kaip kad aš, taip toli nuklysti nuo žmonos ir vaikų, tai norisi šį bei tą ir parsinešti namo.

– Šiuo požiūriu ponui nėra ko rūpintis, nesu girdėjęs, kad kas skųstųsi blogu atlyginimu.

– Ką gi, – tarė K., – aš nesu iš droviųjų, net ir grafui galiu pasakyti, ką manau, bet taikiai su ponais susitarti, žinia, kur kas geriau.

Šeimininkas gunksojo priešais K. ant palangės kraščiuko, nedrįsdamas patogiau atsisėsti, ir nenuleido nuo K. didelių rudų baikščių akių. Iš pradžių pats gretinosi prie K., o dabar, rodės, visų labiausiai troško pasprukti. Gal bijojo, kad K. nepradėtų klausinėti apie grafą? Gal bijojo, kad „ponas“, kokiu jis laikė K., yra nepatikimas? Reikėjo nusukti jo mintis kiton pusėn. K. pažvelgė į laikrodį ir pasakė:

– Netrukus atvyks mano parankiniai, ar galėsi juos čia pri-glausti?

– Žinoma, pone, – atsakė šeimininkas, – bet ar jie gyvens ne pilyje su tavim?

Negi jis taip lengvai ir mielai atsisako lankytojų, o ypač K., kurį štai tiesiog primygtinai siunčia pilin?

– Tai dar nežinia, – atsakė K., – pirma turiu išsiaiškinti, koks darbas man numatytas. Jeigu, pavyzdžiui, turėčiau dirbti čia, apačioje, tai protingiau būtų čia, apačioje, ir gyventi. Be to, numanau, kad gyvenimas viršuj, pilyje, nelabai man ir malonus būtų. Mėgstu visados būti laisvas.

– Tu dar nežinai, kas yra pilis, – tyliai tarė šeimininkas.

– Teisybė, – atsakė K., – iš anksto negali spręsti. Kol kas juk apie pilį žinau tik tiek, kad ten moka išsirinkti tinkamą matininką. Gal esama ir kitų pranašumų.

Ir jis pakilo, norėdamas išvaduoti šeimininką, nesmagiai dėl jo pasijutusį ir neramiai kramtantį lūpas. Nelengva buvo pelnyti šito žmogaus pasitikėjimą.

Einant šalin, K. krito į akis ant sienos kabantis tamsus portretas tamsiuose rėmuose. Jau iš savojo guolio buvo jį pastebėjęs, bet iš tolo neižvelgė smulkmenų ir manė, kad pats paveikslas iš rėmų išimtas ir matyti tik juodas užnugario įdėklas. Tačiau, kaip dabar pasirodė, tai vis dėlto buvo paveikslas, maždaug penkiasdešimtmečio vyro portretas ligi juosmens. Galvą vyriškis laikė taip žemai nusvarinęs ant krūtinės, kad akių beveik nebuvo matyti, o labiausiai ją, rodė, svarino aukšta, sunki kakta ir mėsinga, žemyn nukumpusi nosis. Barzda, dėl galvos padėties prispausta pasmakrėje, žemiau stirksojo atsikišusi. Kairė ranka su išskėstais pirštais buvo panirusi vešliuose plaukuose, bet pakelti galvos jau nebeįstengė.

– Kas čia toks? – paklausė K. – Grafas?

Jis stovėjo priešais portretą ir net neatsigręžė į šeimininką.

– Ne, – atsakė šeimininkas, – kaštelionas.

– Gražų kaštelioną turi pilis, nieko neprikiši, – tarė K., – gaila tik, kad jo sūnus toks nevykęs.

– Ne, – pasakė šeimininkas, pasitempė K. žemyn prie savęs ir sušnibždėjo jam į ausį: – Švarceris vakar pasigyrė, jo tėvas tik kašteliono padėjėjas, ir dar vienas iš paskutiniųjų.

Tą akimirką šeimininkas atrodė K. kaip mažas vaikas.

– Tai sukčius! – juokdamasis pasakė K., tačiau šeimininkas nenusijuokė drauge, tiktai pasakė:

– Jo tėvas irgi galingas.

– Eik jau! – tarė K. – Tu visus laikai galingais. Gal ir mane kartais?

– Taveš, – droviai, bet rimtai atsakė šeimininkas, – aš ne-laikau galingu.

– Vadinasi, turi gana gerą akį, – tarė K., – mat aš, tarp mudviejų kalbant, iš tiesų nesu galingas. Ir dėl to, ko gero, ne mažiau už tave gerbiu galinguosius, tik nesu toks atviras kaip tu ir ne visada tai pripažįstu.

Ir K., norėdamas paguosti ir truputėlį pamaloninti šeiminką, švelniai paplekšnojo jam per skruostą. Dabar šis vis dėlto šyptelėjo. Tai buvo dar tikrai kone vaikas, putnaus veido, vos vos teprasikalusia barzda. Kaipgi jis susidėjo su savo apkūnia, senyva pačia, kuri, atkišusi alkūnes toli į šalis, pro mažutį langelį buvo matyti betriūsianti gretimoje virtuvėje? Bet K. jau nebe norėjo daugiau varginti šeimininko, kad nenugintų nuo jo veido šiaip ne taip išviliotos šypsenos. Tad tik-tai mostelėjo jam ranka, kad atidarytų duris, ir išėjo laukan, į gražų žiemos rytmetį.

Dabar vaiskiam ore jau aiškiai išvydo pilies apybraižas, dar labiau išryškintas visas formas atkartojančio, viską plonu sluoksniu dengiančio sniego. Beje, viršuje, ant kalno, sniego

rodėsi kur kas mažiau nei čia, kaime, kur K. nė kiek ne lengviau kasėsi į priekį nei vakar vieškelyje. Čia sniegas siekė ligi trobelių langų, o vos vos aukštėliau slūgsojo ant žemų stogų, bet kalno viršūnėje visi siluetai kilo aukštyne lengvai ir nevaržomai, bent jau iš čia taip atrodė.

Apskritai pilis, išvysta čia iš tolo, atitiko K. lūkesčius. Tai buvo ne sena riterių tvirtovė ir ne koks naujoviškas prabangos statinys, o nemenka gyvenvietė, susidedanti iš kelių dviaukščių ir daugybės greta kito susispietusių žemų pastatų; nežinodamas, kad tai pilis, būtų galėjęs palaikyti ją miesteliu. K. išvydo tik vieną bokštą, ir negalėjo suprasti, ar tai gyvenamojo namo, ar bažnyčios dalis. Aplink bokštą skraidė varnų pulkai.

K. ėjo toliau, įsmeigęs akis į pilį, niekuo daugiau nesirūpinamas. Tačiau prisiartinus pilis jį nuvylė, tai vis dėlto buvo tik gana skurdus miesteliukas, pristatytas kaimiškų namų, ypatingų nebent tuo, kad visi buvo mūriniai; bet dažai jau buvo seniai nusilaupeę, o plytos atrodė pradėjusios trupėti. Vieną akimirką K. prisiminė savo gimtąjį miestelį: tasai nėmaž nebuvo prastesnis už šitą tariamą pilį. Jeigu K. būtų rūpėję tik pasižvalgyti, tai būtų buvę gaila tokio ilgo kelio, jis būtų daug protingiau padaręs, leisdamasis aplankyti savo senosios gimtinės, kur jau taip seniai neviešėjo. Mintyse ėmė lyginti gimtojo miestelio bažnyčios bokštą su šituo bokštu ant kalno. Anas bokštas, iš sykio, be dvejonų, ryžtingai smailėjantis į aukštį, plačias togis, užvirštuotas raudonomis čerpėmis, žemiškas statinys – ką gi daugiau mes įstengiame pastatyti? – tačiau aukštesnės paskirties nei žema namų kupeta ir aiškesnių apybraižų nei blandi kasdienybė. O šitas štai bokštas ant kalno – viešintelis matomas, – kaip dabar paaiškėjo, gyvenamojo namo,

galbūt pagrindinės pilies, bokštas, buvo nuobodus apskritas statinys, iš dalies maloningai pridengtas vijoklių, su mažučiais langeliais, dabar sužibusiais įsaulyje, – kažkodėl tai atrode beprotiška, – lyg ir su kokia atbraila viršuje, kurios mūriniai dantys brėžė žydrame danguje netvirtą, nelygią, laužytą, lyg baugščios ar nerūpestingos vaiko rankos išvedžiotą liniją. Atrodė, tarytum koks paniurėlis gyventojas, visai pagrįstai turėjęs laikyti save užrakintą tolimiausiam namų kambaryje, būtų pralaužęs stogą ir atsikėlęs pasirodyti pasauliui.

Ir vėl K. sustojo, lyg stovėdamas turėtų daugiau jėgų svarsyti. Tačiau tuoj buvo sutrukdytas. Anapus kaimo bažnyčios, prie kurios jis stabtelėjo, – tiesą sakant, tai buvo tik koplyčia, praplatinta lyg daržinė, kad sutilptų parapijonys, – buvo mokykla. Tas žemas, ilgas pastatas, keistas laikinumo ir žilos senovės bruožų derinys, dunksojo pinučiais aptvertame sode, dabar pavirtusiam ištisa sniego plyne. Iš mokyklos kaip tik ėjo vaikai su mokytoju. Tiršta kupeta apgulė mokytoją, visi nenuleido nuo jo akių, plepėjo be paliovos iš visų pusių. K. visai neįstengė suprasti greitos jų šnekos. Mokytojas, jaunas vyriškis, žemas, siaurų pečių, labai tiesus, bet dėl to nė kiek nejuokingas, jau iš tolo pamatė K.; šis, beje, be vaikų grupelės, buvo vienintelis žmogus aplinkumoje. K., kaip prašalaitis, pasisveikino pirmas, juoba kad prieš jį buvo toks valdingas mažas žmogus.

– Labą dieną, ponas mokytojau, – pasakė jis.

Akimoju vaikai nutilo, ir šita ūmi tylą prieš jo atsakymą mokytojui, matyt, labai patiko.

– Tamsta apžiūrinėji pilį? – paklausė mokytojas švelnesniu balsu, negu K. tikėjosi, tačiau tokiu tonu, lyg nepritartų tam, ką K. daro.

– Taip, – atsakė K., – esu prašalaitis šiose vietose, tik vakar vakare čia atsiradau.

– Tamstai pilis nepatinka? – skubiai paklausė mokytojas.

– Kaip? – truputėlį priblokštas pasitikrino K. ir pakartojo mokytojo klausimą nuosaikesne forma: – Ar man patinka pilis? Kodėl tamsta manai, kad man ji nepatinka?

– Nė vienam prašalaičiui ji nepatinka, – atsakė mokytojas.

Kad nelepteltų ko nereikia, K. pakeitė pokalbio temą ir paklausė:

– Tamsta tikriausiai pažįsti grafą?

– Ne, – atsakė mokytojas ir jau buvo benusigręžiąs.

Tačiau K. neatlyžo ir vėlei paklausė:

– Negali būti! Tamsta nepažįsti grafo?

– Kaipgi galėčiau jį pažinti? – tyliai pasakė mokytojas, o garsiai pridūrė prancūzų kalba: – Nepamiršk, tamsta, kad viską girdi nekalti vaikai.

Dabar K. nusprendė turįs teisę pasiteirauti:

– Ar negalėčiau kada nors pas tamstą, ponas mokytojau, užsukti? Gyvensiu čia ilgėliau, o jau dabar jaučiuosi truputį vienišas; prie kaimiečių nepritampu, o pily man, matyt, irgi ne vieta.

– Tarp kaimiečių ir pilies nėra didelio skirtumo, – tarė mokytojas.

– Galimas daiktas, – pasakė K., – bet man nuo to nė kiek ne geriau. Ar galėčiau kada užsukti?

– Aš gyvenu Gulbių gatvėj pas mėsaininką.

Tatai, žinia, buvo veikiau adreso pranešimas nei kvietimas, bet K. vis dėlto tarė:

– Gerai, aš užėisiu.

Mokytojas linktelėjo ir leidosi tolyn, lydimas išsyk vėl paleidusios gerkles vaikų kupetos. Netrukus jie pradingo staigiai žemyn nuvingiavusioje gatvelėje.

O K. jautėsi sutrikęs, pokalbis jį suerzino. Pirmą sykį nuo pat atvykimo pasijuto iš tikrųjų pavargęs. Iš pradžių rodėsi, kad tolimas kelias ligi šičia visai jo nenualsino, kaip ramiai jis žingsnis po žingsnio keliavo dienų dienas! O dabar štai, beje, visai ne laiku, pradėjo reikštis pernelyg didelių pastangų padariniai. Jis tiesiog negalėjo atsispirti pagundai ieškoti naujų pažinčių, tačiau kiekviena nauja pažintis didino nuovargį. Jei-
gu jam su šiandienine savijauta pavyks prisiversti ir pratęsti pasivaikščiojimą bent ligi pilies vartų, bus daugiau negu gana.

Taigi jis vėlei leidosi pirmyn, bet kelias buvo tolimas. Mat gatvė, didžioji kaimo gatvė, nevedė į pilies kalną, ji vedė tik pačion kalno papėdėn, o paskui lyg tyčia suko į šoną, nei toldama nuo pilies, nei prie jos artėdama. K. vis laukė, kad gatvė štai pagaliau turi pasigręžti pilies pusėn, ir tiktai to laukdamas ėjo tolyn; greičiausiai dėl nuovargio nesiryžo tos gatvės palikti ir stebėjosi, kad kaimas toks ilgas, kad jam nėra galo, vis nauji mažučiai nameliai ir apgurgėję langai, ir sniegas, ir nė gyvos dvasios aplinkui; pagaliau tiesiog išsiveržė iš tos jį prirakinusios gatvės, jį priglaudė siauras skersgatvis, dar gilesnės pusnys; kilnoti klimpstančias kojas pasidarė tikrai sunkus darbas. K. išmušė prakaitas, staiga jis sustojo, nebeįstengdamas daugiau nė žingsnio žengti.

Bet juk jis nebuvo vienišas, dešinėje ir kairėje stovėjo kaimiečių trobelės. Suspaudęs gniūžtę, K. sviedė ją į vieną langą. Išsyk atsivėrė durys – pirmos atsivėrusios durys išilgai viso kelio per kaimą – ir pasirodė jose malonus ir palieges, pakreipęs į šalį galvą, senas kaimietis rudais kailinukais.

– Gal galėčiau valandžiukę užsukti pas tamstą? – tarė K. – Aš labai pavargau.

Nė nesiklausydamas, ką sako senis, jis su dėkingumu priėmė atkištą lentą, išsyk padėjusią jam išsikepurnėti iš pusnies, ir keliais žingsniais atsidūrė troboje.

Didžiulė troba, paskendusi prieblandoje. Iš lauko įėjęs, iš pradžių visai nieko negalėjai įžiūrėti. K. vos neatsitrenkė į skalbinių geldą, moters ranka jį suturėjo. Iš vieno kampo skli-do daugybės vaikų riksmas. Iš kito kampo vertėsi dūmai, – ten buvo nebe prieblanda, o visiška tamsa. Dabar K. stovėjo lyg debesyse.

– Juk jis girtas, – pasakė kažkas.

– Kas tamsta per vienas? – šūktelėjo valdingas balsas, pas-kui, matyt, pasigręždamas senio pusėn. – Kam jį įsileidai? Argi galima įsileisti kiekvieną gatvės valkatą?

– Esu grafo matininkas, – pasakė K., šitaip mėgindamas pasiteisinti vis dar nematomiems trobos gyventojams.

– Ak, čia juk matininkas, – tarė moteriškas balsas, ir dabar jau stojo visiška tylą.

– Tamstos mane pažįstat? – paklausė K.

– Žinoma, – dar tarstelėjo tas pats balsas.

Atrodė, kad ta aplinkybė, jog K. čia pažįstamas, nėra jam palanki.

Pagaliau dūmai truputėlį išsisklaidė, ir K. galėjo pamažu susiorientuoti. Panašu buvo, kad čia atėjusi didžiojo skalbimo diena. Netoli durų buvo skalbiami skalbiniai. Tačiau dūmai pirma vertėsi iš kito kampo, kur rėchoje, tokioje didžiulėje, kokios K. dar niekados nebuvo regėjęs, – ji prilygo maždaug dviem lovoms, – garuojančiam vandeny maudėsi du vyrai. Tačiau dar nuostabesnė, nors ir negalėjai aiškiai pasakyti,

kuo ji nuostabi, buvo dešinioji kertė. Ten pro didžiulę angą, vienintelę galinėje trobos sienoje, matyt, iš kiemo krito blausi sniego šviesa, ir dėl to suknelė moters, pačioje kertės gilumoje alsiai pusiaugula sėdinčios aukštame krėsle su ranktūriais, švytėjo lyg šilkinė. Ji maitino krūtimi kūdikį. Aplink ją žaidė keli vaikai, nesunku buvo įžvelgti, kad tai kaimiečių vaikai, tačiau moteris rodėsi ne jų luomo, nors liga ir nuovargis, žinia, ir kaimiečius sutaurina.

– Sėsk tamsta, – tarė vienas vyriškis, vešliabarzdis ir dar su ilgais nukarusiais ūsais, visą laiką šnopusiantis pravira burna; juokingai mostelėjęs ranka per rėčkos kraštą ir šilto vandens purslais aptaškęs visą K. veidą, vyriškis parodė į skrynią. Ant skrynios, tykiausiai sau snūduriuodamas, jau sėdėjo K. įsileidęs senis. K. buvo dėkingas, kad pagaliau gavo atsisėsti. Dabar jau niekas nebekreipė į jį dėmesio. Moteris prie skalbinių geldos, šviesiaplaukė, trykštanti jaunyste, tyliai niūniavo betriūsdama, vyrai pūškenosi ir sukiojosi rėčkoje, vaikai mėgino lįsti artyn, bet vis buvo nugenami šalin smarkių vandens purslų, neaplenkiančių ir paties K., moteris krėsle gulėjo lyg mirusi, įsmeigusi akis kažin kur į viršų, nežiūrėdama net į kūdikį prie savo krūties.

K. gana ilgai žvelgė į ją, į tą nekintamai gražų ir liūdną paveikslą, bet paskui, matyt, užmigo, nes vėliau, kai krūtelėjęs pakirdo, pašauktas garsiu balsu, jo galva gulėjo ant šališkai sėdinčio senio peties. Vyrai buvo jau išsimaudę – dabar ten, prižiūrimi šviesiaplaukės moters, pliuškenosi vaikai – ir apsirengę stovėjo priešais K. Pasirodė, kad rėksmingasis vešliabarzdis yra menkesnysis iš jų. Mat antrasis, ne aukštesnis už vešliabarzdį ir kur kas menkesne barzda, buvo tylus, lėtai mąstantis plataus stuomens ir plataus veido vyras; galvą jis laikė nulenktą.

– Ponas matininke, – tarė jis, – čia tamstai nevalia pasilikti. Atleisk tamsta, kad esu toks nemandagus.

– Aš nė nekėtinau pasilikti, – tarė K. – Norėjau tik truputiuką atsipūsti. Atsipūčiau ir einu.

– Tamsta tikriausiai stebiesi, kad mes tokie nesvetingi, – pasakė vyras, – bet pas mus nėra svetingumo papročio, svečiai mums nereikalingi.

Snustelėjusį ir šiek tiek atsigavusį, pasidariusį šiek tiek atidesnį negu pirma, K. tokie atviri žodžiai nudžiugino. Jo judesiai tapo laisvesni, jis bakstelėjo lazda vienon, kiton vieton, prisiartinio prie moteriškės krėsle, matė, beje, esąs ir ūgio didžiausio iš visų kambariųje.

– Žinoma, – tarė jis, – kam jums svečiai. Tačiau retsykiais čia vieno, čia kito, žiūrėk, ir prireikia, sakysim, manęs, matininko.

– Aš to nežinau, – iš lėto atsakė vyras, – jei tamsta buvai pašauktas, matyt, esi reikalingas, gal tai ir išimtis, bet mes, menki žmogeliai, laikomės taisyklės, prašom nesupykti ant mūsų.

– Ką jau ten, ką jau ten, – tarė K. – Turiu tik dėkoti tamstai – ir tamstai, ir visiems kitiems šių namų gyventojams.

Ir K., niekam to nesitikėjęs, tiesiog vienu šuoliu apsigrėžęs atsidūrė prieš moteriškę. Ši pažvelgė į K. nuilsusiomis žydromis akimis, permatoma šilko skarelė buvo užsismaukusi jai ligi pusiau kaktos, kūdikis miegojo prie jos krūties.

– Kas tu? – paklausė K.

O moteriškė su panieka – taip ir liko neaišku, ar ji bjaurisi K., ar savo pačios žodžiais – atsakė:

– Mergina iš pilies.

Visa tai truko tik vieną akimirką, vyrai čia pat pastvėrė K., vienas iš dešinės, kitas iš kairės, ir lyg nebūtų jokio kito būdo

susitarti, tylėdami, tačiau iš visų jėgų nutempė jį prie durų. Seniui ta scena kažkodėl labai patiko, jis net ėmė katučių ploti. Skalbėja, prižiūrinti staiga pradėjusius pašėlusiai lalėti vaikus, irgi nusikvatojo.

O K. netrukus jau buvo skersgatvy; vyrai sergėjo jį, stovėdami tarpduryje. Ir vėlei snigo; vis dėlto atrodė truputį prašvītę. Vešliabarzdis nekantraudamas riktelėjo:

– Kur ketini tamsta eiti? Šitas kelias į pilį, o šitas – į kaimą.

Jam K. nieko neatsakė, tačiau antrajam, kuris, tiesa, buvo pranašesnis, bet rodėsi sukalbamesnis, tarė:

– Kas esi tamsta? Kam turiu būti dėkingas už prieglobstį?

– Esu odminys Lazemanas, – pasigirdo atsakymas, – bet dėkoti tamstai niekam nereikia.

– Gerai, – tarė K., – galbūt dar kada susitiksim.

– Nemanau, – pasakė vyras.

Tą akimirką vešliabarzdis, kilstelėjęs ranką, suriko:

– Sveikas, Artūrai, sveikas, Jeremijau!

K. apsigrėžė; vadinasi, šiame kaime žmonės vis dėlto rodosi gatvėje! Nuo pilies pusės žengė du jauni vidutinio ūgio vyrukai, abu labai liekni, lyg gyte apgijusiais drabužiais, ir iš veido labai vienas į kitą panašūs. Veidai buvo tamsiai rudos spalvos, tačiau itin juodas smailias barzdeles vis tiek galėjai aiškiai įžvelgti. Nors ir tokiu keliu, juodu ėjo nuostabiai sparčiai, lieknos kojos ritmingai kilnojosi.

– Ko taip skubate? – riktelėjo vešliabarzdis.

Vyrukai ėjo nestabčiodami ir taip sparčiai, kad su jais tik riksmu galėjai susikalbėti.

– Su reikalais! – šuktelėjo juodu ir nusijuokė.

– O kur?

– Į užėigą.

– Ir aš ten einu! – ūmai garsiau už kitus sušuko K., labai trokšdamas, kad anuodu jį vestųsi drauge; pažintis su tais vyrukais, jam, tiesa, kažko gero nežadėjo, tačiau tai tikrai buvo geri, žvaliai nuteikiantys bendrakeleiviai. Vyrukai išgirdo K. šūksnį, tačiau tiktai linktelėjo ir beregint nutolo.

K. vis dar tebestovėjo sniege, nejausdamas jokio noro traukti kojos iš pusnies ir kiek toliau ją vėlei kišti į sniegą; odminys su savo draugu, patenkinti, kad pavyko galutinai išgrūsti K. gatvėn, iš lėto, vis dar žvilgčiodami į K., pro vos vos tepravertas duris pasitraukė į vidų, ir K. liko vienas sniegu apsupty. „Jeigu čia būčiau pakliuvęs atsitiktinai, o ne tyčia, – toptelėjo jam galvon, – jau būtų proga mažumą nusiminti“.

Staiga jam po kairei prasidarė mažas trobos langelis; uždarytas jis atrodė tamsiai mėlynas, galbūt nuo sniego atošvaisčių, ir buvo toks mažutėlis, kad, jam dabar prasivėrus, galėjai išvysti ne visą laukan žvelgiančiojo veidą, bet tik akis – senas, rudas akis.

– Anava kur jis stovi, – išgirdo K. drebantį moters balsą.

– Tai matininkas, – atsiliepė vyriškio balsas.

Paskui vyriškis priėjo prie lango ir paklausė tegul ir ne priešišku, bet vis dėlto tokiu balsu, lyg jam rūpėtų, kad gatvėje prie jo namų būtų tvarka:

– Ko tamsta lauki?

– Pakeleivingų rogių, – atsakė K.

– Čia nesulauksi rogių, – tarė vyriškis. – Čia niekas nevažinėja.

– Bet juk ši gatvė veda į pilį, – pamėgino ginčytis K.

– Vis tiek, vis tiek, – kone primygtinai tarė vyriškis, – čia niekas nevažinėja.

Tada abudu nutilo. Tačiau vyriškis, matyt, kažką vis dar svarstė, nes langą, pro kurį veržėsi dūmai, tebelaikė pravėręs.

– Prastas kelias, – pasakė K., mėgindamas jam padėti.

Bet vyriškis tiktai tarstelėjo:

– Teisybė.

Tačiau po valandėlės vis dėlto pridūrė:

– Jei nori, nuvešiu tamstą savo rogėmis.

– Prašau labai, nuvežk tamsta, – apsidžiaugė K. – O kiek už tai paprašysi?

– Nieko, – atsakė vyriškis.

K. labai nustebo.

– Juk tamsta esi matininkas, – paaiškino vyriškis, – ir priklausiai piliai. O kur tamsta ketini važiuoti?

– Į pilį, – skubiai pasakė K.

– Tada nevešiu, – išsyk atsiliepė vyriškis.

– Juk aš priklausau piliai, – tarė K., pakartodamas paties vyriškio žodžius.

– Galbūt, – atžariai atsakė vyriškis.

– Tada nuvežk mane tamsta užėigon, – tarė K.

– Gerai, – atsiliepė vyriškis, – tuoj išvažiuoju su rogėmis.

Visas vyriškio elgesys, rodėsi, liudijo ne kokį ypatingą prielankumą, o veikiau tam tikrą labai savanaudišką, baikštų, kone pedantišką troškimą išgabenti K. kuo toliau nuo savo namų priedurio.

Kiemo vartai atsidarė, pasirodė suvargusio arkliuko tempiamos nedidelės rogės lengviems kroviniams vežioti, visai plokščios, be jokios sėdynės, o įkandin išniro ir vyriškis, sukumpęs, suvargęs, raišas, sulysusio, raudono, slogos užgulto veido, kuris rodėsi juo smulkesnis dėl to, kad visa galva buvo smarkiai apmuturiuota vilnoniu šaliku. Vyriškis aiškiai sir-

go ir tik todėl išėjo laukan, kad reikėjo kaip nors išgabenti K. Šis pamėgino apie tai užsiminti, bet vyriškis numojo ranka. K. tik tiek sužinojo, kad tai vežėjas Gerštekeris, o šitas nepatogias roges jis paėmęs todėl, kad jos buvusios kaip tik parengtos; kitoms ištraukti būtų reikėję per daug laiko sugaišti.

– Sėskis tamsta, – tarė vyriškis, botagu mosteldamas rogių paskuigalio linkui.

– Sėsiuos šalia tamstos, – pasakė K.

– Aš eisiu pėsčias, – tarė Gerštekeris.

– Bet kodėl gi? – paklausė K.

– Aš eisiu pėsčias, – pakartojo Gerštekeris ir taip smarkiai užsikosėjo, kad turėjo kojomis įsispirti į sniegą, o rankomis įsikibti rogių krašto.

K. daugiau nieko nebesakė, atsisėdo rogių paskuigalin, kosulio priepuolis pamažėle praėjo, ir jie leidosi į kelią.

Pilis kalno viršūnėje, jau keistai sutemų apgaubta, vėlei tolo, nors K. buvo svajojęs dar šiandien ją pasiekti. Tačiau, lyg dar būtų buvę nuspręsta laikinai atsisveikinant duoti jam ženklą, tenai, džiugiai nubanguodamas, sugaudė varpas – varpas, bent akimirką suvirpinęs širdį, lyg jai grėstų – mat tas gaudesys buvo drauge ir skaudus – išsipildymas to, ko ji neryžtingai ilgėjosi. Bet netrukus didysis varpas nutilo, o suskambo silpnas, monotoniškas varpelis, galbūt dar ant kalno, o gal jau ir kaime. Tas tilindžiavimas, teisybė, labiau derėjo prie lėtos jų kelionės ir apgailėtino, bet nepermaldaujamo vežėjo.

– Klausyk, – sušuko staiga K., mat jie buvo jau prie bažnyčios, ligi užėigos liko nebetolimas kelias, ir K. galėjo šiek tiek surizikuoti, – niekaip negaliu atsistebėti, kad tu drįsti savo atsakomybe mane vežioti, argi tau galima?

Gerštekėris nekreipė dėmesio į jo žodžius ir ramiai sau žingsniavo greta arkliuko.

– Ei! – suriko K., subraukė nuo rogių gniūžtę sniego ir sviedė ją Gerštekėriui tiesiai į ausį.

Dabar šis sustojo ir atsigrėžė; tačiau K., išvydęs jį dabar iš taip arti, – mat rogės dar šiek tiek pasislinko į priekį, – išvydęs tą sukumpusią, sakytumei sumaitotą povyžą, tą raudoną, nuvargusį, sulysusį veidą su kažkodėl skirtingais skruostais, vienu lygiu, o kitu – įdubusiu, tą pražiotą, sukklususią burną, kurioje tebuvo vos keli pavieniui stirksantys dantys, – išvydęs visa tai, K. turėjo pirma iš piktumo pasakytus žodžius pakartoti jau su užuojauta, tad pasiteiravo, ar Gerštekėris nebūsiąs nubaustas už tai, kad pavėžino K.

– Ko tu nori? – nieko nesuprasdamas paklausė Gerštekėris, tačiau, nė nelaukdamas atsakymo, suragino arkliuką, ir jie nuvažiavo tolyn.

ANTRAS SKYRIUS

Kai jie – K. suprato tai iš vieno gatvės vingio – beveik pasiekė užėigą, jo didžiai nuostabai buvo jau visai tamsu. Argi jis būtų taip ilgai pravaikščiojęs? Paties K. apskaičiavimu, tik vieną ar dvi valandas, o išėjo rytą ir valgyti nebuvo užsinorėjęs, ir dar juk ką tik aplinkui tvyrojo vienoda dienos šviesa, tik dabar stojo tamsybės. „Trumpos dienos, trumpos dienos“, – tarė jis pats sau ir žengė užėigos link.

Užėigos laiptukų viršuje dideliam K. džiaugsmui stovėjo ir iškeltu žibintu švietė jam kelią šeimininkas. Prabėgomis prisiminęs vežėją, K. stabtelėjo, kažkur tamsoje pasigirdo kosulys, ten vežėjas ir buvo. Ką gi, juk neilgai trukus vėl jį sutiks. Tik užkopęs viršun pas nuolankiai sveikinantį šeimininką, K. pastebėjo po vyrą abipus durų. Paėmęs žiburį šeimininkui iš rankos, jis apšvietė juodu; tai buvo tie patys vyrai, kuriuos jis pirmai sutiko ir kurie atsišaukė, pavadinti Artūru ir Jeremiju. Dabar jie atidavė pagarbą. Prisiminęs savo tarnybą kariuomenėje, tuos laimingus laikus, K. nusijuokė.

...uis dėlto pasitaiko kartais progy, kai vienu žodžiu, vienu žvilgsniu, vienu pasitikėjimo ženklu galima pasiekti daugiau nei alinančiomis viso gyvenimą pastangomis. Žinoma, taip ir yra. Tiesa, tos progos vis dėlto ir vėlei sutampa su bendraja situacija tuo, kad jomis niekada niekas nepasinaudoja.

Franz Kafka „Pilis“

Romanas „Pilis“ – vienas giliausių niūriojo absurdo genijumi vadinamo Franzo Kafkos (1883–1924) kūrinių, kuriame painiojamos pasaulio atšiaurumo ir žmogaus menkumo, individo ir visuomenės, minties ir veiksmo sąryšių temos. Klampiam ir niauriam pasakojime apie beviltišką K. kovą su paslaptine valdžia, siekiant patekti į pilį, sekti siužeto vingių net nėra prasmės. Svarbiausia čia – tas, kone fiziškai juntamas, slogesys, kurį lydi neviltis ir siaubas, klaidžiojant tirstoje būties migloje, nepajėgiant suvokti neloğiškų įvykių, susidūrus su pasaulio tvarkos nepažinumu.

1922 metais pradėto romano autorius baigti nespėjo. Prieš mirtį pavedė savo draugui, rašytojui Maxui Brodui rankraščius sudeginti, tačiau šis, suvokdamas F. Kafkos kūrybos reikšmę, 1926 metais „Pilį“ išleido.

ISBN 978-5-415-02635-7

9 785415 026357

www.vaga.lt